

The background of the slide is a close-up photograph of water with fine, concentric ripples. The lighting is soft, creating a mix of dark blues, greys, and subtle highlights. On the right side of the image, there is a large, solid blue semi-circular graphic that overlaps the water texture.

Blauwe Cirkels

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	4
1 Voorwoord	6
2 Inleiding	7
3 Ambitie en visie	8
3.1 Afzonderlijke belangen	
3.2 Rijke Groenblauwe Leefomgeving	
3.3 Gezamenlijke ambitie waterschappen	
3.4 Landschapstafel Hof van Delfland	
3.5 Selectiemechanismen	
4 Water in Hof van Delfland	23
4.1 Blauwe Cirkels	
4.2 Vijf ambities	
4.3 Aansluiten op de buitenregio's van Hof van Delfland	
4.4 Fondsen	
Colofon	27

SAMENVATTING

In dit ambitiesdocument **Blauwe Cirkels** wordt duidelijk gemaakt wat het belang is van integraal samenwerken en versterken op het gebied van waterrecreatie in de Landschapstafel Hof van Delfland (en daarbuiten). Daarmee is het een van de uitvoeringsagenda's van de Rijke Groenblauwe Leefomgeving van de provincie Zuid-Holland.

Dit document schetst een beeld van de rol van water in de samenleving en het belang ervan voor het welzijn van de burger en de mogelijkheden die het biedt op ruimtelijk, economisch en sociaal gebied. Daarnaast wordt hierin naar de toekomst gekeken. De deelnemende gemeenten van de Landschapstafel Hof van Delfland zouden binnen tien jaar de vaarwegen bestand moeten hebben gemaakt tegen de klimaatveranderingen. Waterrecreatie hoort verankerd te zijn in de strategische agenda's. Er zijn fysieke ingrepen gedaan en naast de fysieke bereikbaarheid is het water ook digitaal bereikbaar (navigatie, informatie over locaties, faciliteiten, ligplaatsen, cultuur- en natuurhistorisch erfgoed en routes).

Naast het behandelen van de afzonderlijke belangen van bewoners en gebruikers, bedrijfsleven, gemeenten, waterschappen, MRDH, provincie, Rijk en EU, wordt er in dit document dieper ingegaan op specifieke programma's en visies die er op dit moment liggen of in ontwikkeling zijn.

De provincie Zuid-Holland werkt op het moment aan de Visie en Uitvoeringsagenda Rijke Groenblauwe Leefomgeving, waarin waterrecreatie een belangrijke rol krijgt. De waterschappen hebben een gezamenlijke ambitie opgesteld waarin zij pogen een grotere rol voor waterrecreatie in toekomstige plannen te creëren. Blauwe Cirkels vormt hiervan de uitvoeringsagenda voor Hof van Delfland.

Voor het selecteren van projecten hanteert Blauwe Cirkels Aquapunctuur¹, een beproefde methode voor het bepalen van een locatie voor een investering. Volgens deze methode moet een ingreep bijdragen aan:

- De belevingswaarde (gastvrij, genoeglijk);
- De gebruikswaarde (gebruiksgemak, veiligheid, fijnmazig);
- De toekomstwaarde (stevigheid, schoon en duurzaam; 'green').

Deze ontwerpprincipes komen overeen met de speerpunten van de provincie Zuid-Holland in haar Rijke Groenblauwe leefomgeving. Daarnaast wordt er in de Blauwe Cirkels gepleit voor een aansluiting op ambities van buiten liggende gebieden met een impact op de regio Hof van Delfland.

Een gedetailleerde lijst geeft weer welke projecten er op dit moment bij de deelnemende gemeenten van de Landschapstafel Hof van Delfland in enige vorm op de agenda staan. Deze lijst is tot stand gekomen in samenwerking met de deelnemende partners en de provincie Zuid-Holland en wordt tevens meegenomen voor het provinciebrede uitvoeringsprogramma op waterrecreatie.

De leden van de landschapstafel zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de uiteindelijke selectie en het vormen van (sub-) regionale coalities, klein en groot, goedkoop en duur, makkelijk en moeilijk. Met als doel: de potentie van watergebonden recreatie in Hof van Delfland benutten en versterken. Langs het water weten partijen elkaar te vinden en maken ze afspraken rondom (een serie van) project(en) en ambities.

¹ Aquapunctuur: een ingreep op lokaal niveau heeft effect op het totale systeem.

VOORWOORD

1. Tijdens de bestuurlijke Landschapstafel Hof van Delfland van 13 oktober 2017 is besloten tot het aanstellen van een kwartiermaker waterrecreatie. Deze heeft de opdracht te inventariseren welke kansen er op korte en lange termijn liggen op het gebied van water en recreatie ² en of en hoe de huidige initiatieven gecombineerd kunnen worden.

Tijdens de inventarisatie ontstond het beeld dat het voor waterrecreatie niet voldoende is om een lijst met projecten of ontbrekende schakels ³ aan te bieden. Voor water is een gedeelde visie nodig op basis waarvan keuzes worden gemaakt. Op grond van fysieke kansen, maatschappelijk-bestuurlijk draagvlak en energie.

In dit ambitiedocument Blauwe Cirkels wordt daarom aangegeven waarom aan de Landschapstafel Hof van Delfland wordt samengewerkt aan het water en aangrenzende omgeving en welke mogelijke aansluitingen er zijn op bestaande initiatieven en in bestaande programma's, met het oog op uitvoering. Tevens wordt de groslijst getoetst aan de doelstellingen van de Blauwe Cirkels, zoals verderop verwoord. Dit document is tot stand gekomen vanuit vele gesprekken met bestuurders, ambtenaren en gebruikers uit de regio. Dit ambitiedocument biedt handvatten voor een gemeenschappelijke uitvoering van projecten op en rondom water (mogelijk in combinatie met versterking van de groenblauwrode

leefomgeving). Watergebonden recreatie is de graadmeter en resultante van al het beleid in de openbare ruimte. Water is in Nederland een structurerend element in de ruimtelijke ontwikkeling. Het vraagt volhouden, soms jaren, dus visie en verbinding van alle spelers. Als die het met elkaar goed doen, binnen en buiten de bestuurshuizen, met oog voor klimaat en natuur, gaan inwoners hun vrije tijd benutten in, op en rond het water.

Uiteindelijk gaat het hier om het optimaliseren van vaarroutes en omgeving voor recreatieve en toeristische doeleinden en het beter bereikbaar maken van de centra van (cultuurhistorische) steden en dorpen en tussenliggende groengebieden via de vaarverbindingen. Daarbij wordt een koppeling gelegd tussen de recreatieve en reguliere infrastructuur. Dit in combinatie met maatregelen voor de waterkwantiteit, waterkwaliteit en ruimtelijke ontwikkeling. In de hoop en verwachting dat mensen hier uiteindelijk blijven wonen, werken, wandelen, fietsen en varen omdat het vooral in dit deel van de drukke Randstad zo aangenaam verpozen is.

² Plan van Aanpak Ambitiedocument Blauwe Cirkels (12 april 2018).

³ Voor fietsen is een onderzoek gedaan naar de witte vlekken in de fietsverbindingen. Voor water is er al het nodige (zie bijlage of <https://goo.gl/h2mDap>, de knelpuntenanalyse).

INLEIDING

2. **Meer dan 80 procent van de wereldbevolking woont in een delta. Water is de bron van alle leven en zorgt voor transport van mensen en goederen, voor een vruchtbaar land, voor voedsel, voor aan- en afvoer van producten en afval en wordt ook industrieel gebruikt. Water biedt ontspanning en werk. Water voegt schoonheid toe aan de omgeving en vormt voor vele kunstschilders een bron van inspiratie. Altijd en overal ter wereld.**

Een van de best georganiseerde delta's ter wereld is de Nederlandse; veel land ligt onder de stijgende zeespiegel en water komt van alle kanten. Nederlanders leven met water, al eeuwen.⁴ Onze cultuur en onze taal zijn ervan doordrongen, onze economie drijft er bijna letterlijk op.

Water heeft de ligging en opzet van onze dorpen en steden bepaald en vormt de grondslag van ons landschap. De noodzaak van samenwerking voor aanleg, onderhoud en beheer heeft zelfs ons democratische bestel gestructureerd, vaak gemarkeerd door kunstwerken in het landschap. De historische samenwerkingsgezindheid daarin heeft Nederland in technisch en bestuurlijk opzicht een vooraanstaande positie in de internationale waterwereld gebracht. Eeuwen van puzzelen, ontwerpen, bouwen, innoveren, inrichten en herinrichten hebben daartoe geleid. Met oog voor zoveel mogelijk belangen, vaak nog de grootste puzzel, zeker tegenwoordig.

Klimaatverandering, zeespiegelstijging, verstedelijking en Europese kwaliteitseisen zijn maar een paar aanleidingen om in onze kennis en kunde in binnen- en buitenland te blijven investeren. In de regio en om de hoek. Daar ligt een prominente rol voor velen uit Zuid-Holland, voor verantwoordelijken in Hof van Delfland.

Naast de actuele dreiging van het teveel aan water is er een groeiend tekort aan berging, aan bereikbaarheid, aan kwaliteit en aan belevingswaarde. De zomer van 2018 bereikte op 25 juli een warmte- en een droogterecord. En de voorziene hoosbuien van 2050 vielen ook dit jaar al. Landschappelijke en stedelijke ontwikkelingen gaan dus hand in hand met klimaatverandering en inpassing van watergangen en -opvang. Water, dat tegelijkertijd gebruikt kan worden voor vrijetijdsbesteding, gezondheid, economie en kwaliteit van leven.

⁴ Aanbevelenswaardige literatuur: Michael Pve: Aan de rand van de wereld.

AMBITIE EN VISIE

3. Naast voetbal en fietsen biedt ook water veel mensen ontspanning buiten. Vooral het verbindend vaarwater. Waterrecreatie en het gebruik van vaarwegen en oevers hebben doorgaans een regionaal karakter. Mensen willen nu eenmaal makkelijk bereikbare ommetjes kunnen maken. Dat maakt noodzakelijke samenwerking binnen de regio relatief eenvoudig te organiseren. Wegnemen van belemmeringen en obstakels in gemeente A kunnen cruciaal zijn voor de ontsluiting van gemeente B.

Water biedt tal van duurzame economische en sociale mogelijkheden. Daarbij speelt bij de beleving van water de kwaliteit een steeds grotere rol. Waterkwaliteit vraagt, vanwege intensiever gebruik van het oppervlaktewater en toegenomen kennis, steeds meer aandacht, afstemming en samenwerking. Uiteraard is wonen aan het water vaak boffen en biedt ondernemen (bootverhuur, horeca, etc.) aan het water een enorme meerwaarde voor bewoners en bezoekers.⁵ Door kansen in afstemming met elkaar te creëren, worden de voordelen vergroot. In onderling overleg kan de Landschapstafel locaties aanwijzen voor wonen en of watergebonden bedrijvigheid en tegelijkertijd prachtige vaarwegpanorama's en waterfronten die Hof van Delfland rijk is, nader identificeren.

Samenwerking in de waterrijke regio Hof van Delfland is het meest kansrijk vanuit de inhoud, dus dicht bij de bewoners, bedrijven en instituten. Inhoudt bindt. Samenwerking heeft alleen kans van slagen wanneer hoofdrolspelers elkaar successen gunnen en achterbannen weten te overtuigen van het nut van samenwerking; het succes van de ene speler is ook het succes van de ander. Het gaat hier niet om communicerende vaten, maar om floating boats. Wanneer de oevers en voorzieningen in de ene gemeente aantrekkelijk zijn, heeft dat ook een positief effect op de burens. Bovendien varen mensen van een punt A naar punt B, zonder zich te storen aan gemeente- of provinciegrenzen. Daarom moeten we ook ieder succesje met elkaar vieren.

De afgelopen jaren is de brede belangstelling voor het thema water en waterrecreatie aangewakkerd. Om de stroomversnelling erin te houden en de waarde van waterinfrastructuur in Hof van Delfland (en Zuid-Holland) te maximaliseren, helpt een centraal actieprogramma. De provincie Zuid-Holland heeft hiertoe de Landschapstafels in het leven geroepen en werkt ook samen in het project SWARE.⁶ Aan de tafels werken de deelnemers inter-lokaal samen en worden beperkingen van het eigen geografisch gebied opgeheven. De landschapstafel kan daarin voorop lopen volgens de strategie:

Alle ambities en alle partijen (publiek en privaat) integraal verbinden en versterken in een krachtige alliantie met een duidelijk actieprogramma en nieuwe bestaande aansprekende perspectieven.

Centraal staat het benutten van de mogelijkheden op, langs en rond het water in Hof van Delfland. Water verbindt bewoners en bezoekers in Zuid-Holland en in het bijzonder het drukke gebied tussen Den Haag, Rotterdam, Delft, Midden-Delfland, Westland, Vlaardingen, Schiedam, Maassluis, Zoetermeer, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Zuidplas en Rijswijk. Het verbindt kust en achterland, stad en land en voegt waarde toe aan het woon- en werkklimaat van de zuidelijke randstad. Een aantrekkelijke woonomgeving nodigt mensen uit naar buiten te gaan, een frisse neus te halen en te genieten van al het goeds dat water biedt: van mogelijkheden om te bewegen en te sporten⁷, te vissen, varen, zwemmen, wandelen, fietsen of gewoon te kijken, al dan niet naar evenementen en varende creaties.

Water draagt bij aan een duurzame en concurrerende economie, is nodig om de omgeving klimaatbestendig te maken en voegt plezier en waarde toe aan de leefomgeving. Water is met al zijn facetten Hollands 'watererfgoed'. Vele culturele evenementen zijn eraan gerelateerd (Kwakelconcert, Varend Corso, Wereldhavendagen, Furieade, Vlietdagen, schaatstochten, Jazz in de gracht, etc.). Ze dragen bij aan het imago, vrijetijdsbesteding en het toeristisch recreatief product.

Ons vaarwegennetwerk is de bakermat van het huidige Hof van Delfland. Langs het water is daarom veel cultuur-historisch erfgoed te vinden. Historische binnensteden, unieke landschappen, waterstaatkundige werken, dijken, sluizen, gemalen, molens en monumentale woon- en werkgebouwen staan allemaal direct

langs de vaarwegen. Ook de governance valt daaronder. De 140 kilometer vaarwegen in Midden-Delfland en Westland vormde het dragend netwerk en de basis voor de huidige glastuinbouw en het boerenlandschap. Samen vormt dit alles een interessant decor voor bewoners, recreanten en toeristen, met waar mogelijk, ruimte voor hedendaagse ruimtelijke ontwikkelingen.

De aantrekkelijkheid en leefbaarheid van de leefomgeving wordt in grote mate bepaald door de nabijheid van het landschap en recreatiegebieden in en rond de stedelijke clusters. De vaarwegen en bijbehorende fiets- en wandelpaden vormen een cruciale schakel tussen beiden. Om deze symbiose in stand te houden, moeten we met zorg omgaan met onze leefomgeving en ons intensief bezighouden met natuurbehoud en -ontwikkeling. Het verbeteren van de waterkwaliteit in het kader van de Kaderrichtlijn Water en het tegengaan van blauwalg vormt hier een onderdeel van.

⁵ Door inzet van VRW heeft de gemeente Delft van de provincie Zuid-Holland € 300.000,- ontvangen om hoogwaardige aanmeersteigers voor passanten te realiseren. Een grand café vestigde zich daar, het is de uitvalsbasis voor elektrische sloepen met bemanning, velen meren aan om per persoon € 75 - € 90 in de stad uit te geven (zonder rolkoffer) en nu is het een bloeiende ontmoetingsplek voor bewoners en bezoekers (<https://goo.gl/XBYx71>).

⁶ Sustainable heritage management of Waterway REgions: hoe kan cultuur en natuurlangs het water een rol spelen in de vrije tijd. Partners hierin zijn VRW, Tipperary County Council, Metropolitan City of Milan, Pons Danubii (Hongarije/Slowakije), Vidzeme Planning Region (Letland) en de provincie Zuid-Holland. Het project heeft mede

geholpen recreatie een prominente plek te geven op de agenda van de provincie.
⁷ In Midden-Delfland bewegen bijna 3 op de 4 bewoners, terwijl dat in de rest van de regio nog geen 1 op de 4 is. www.volksgezondheidenzorg.info.

De toegankelijkheid van het landschap en de mogelijkheden om vanaf het water het landschap, de natuur en de landbouw te beleven, zijn deel van de recreatieve opgave. Een goede wisselwerking tussen het water en de oever draagt bij aan bewustwording van ons watersysteem, een belangrijke aanbeveling van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) in 2014.⁸ Sindsdien zijn waterschappen hier hard mee aan de slag. Onder meer door recreatie een plaats te geven in de plannen, soms schoorvoetend, vaker enthousiast.⁹

De waterschappen, gemeenten en provincies worden hierin steeds actiever. De landelijke overheid kent het Deltaprogramma (vanuit klimaatverandering en veiligheid) en de Europese Unie heeft tal van programma's om het benutten van het waternetwerk te stimuleren. Het lokale en regionale bedrijfsleven kan er nog veel meer bij betrokken worden. Bedrijven kunnen juist een goede bijdrage leveren aan een integrale planning om alle doelen te bereiken: horeca, verhuur van boten, bereikbaarheid, waterberging, waterkwaliteit, energie, transport, bevoorrading, personenvervoer, op- en overslag, bedrijfsterreinen, woonmilieus langs het water en recreatieve voorzieningen.

Het uitgebreide waternetwerk van Hof van Delfland is lange tijd onderbenut gebleven voor recreatie en vrijetijdsbeleving. Pas de afgelopen jaren is het besef gegroeid dat er nog veel kansen zijn om de bruikbaarheid van de waterwegen te vergroten voor sloepen, kano's, fluisterboten en rondvaartboten. De bijdrage van water wordt ook steeds meer onderschreven door de provincie Zuid-Holland in het geheel van de verbinding water-stad-land.

⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2014/03/17/oecd-studies-on-water-water-governance-in-the-netherlands-fit-for-the-future/oecd-studies-on-water-water-governance-in-the-netherlands-fit-for-the-future.pdf>.

⁹ Goede voorbeelden hierin zijn: het bevaarbaar maken van de Strijp tussen Rijswijk en Den Haag, de Witte Pump Proef steiger bij Rijswijk en de restauratie van de Monstersche Sluis met medewerking van gemeenten, provincie, VRW en waterschap.

Onze vaarwegen moeten bestand zijn tegen klimaatveranderingen. Zij zijn een belangrijke buffer in tijden van droogte en hoosbuien en passen bij de maatregelen op het gebied van verzilting, bodemdaling en – erosie. Daarom hoort waterrecreatie in 2028 verankerd te zijn in de strategische agenda's van gemeenten, provincie, waterschappen en het rijk. Waterrecreatie dient beschikbaar, betaalbaar en bereikbaar te zijn voor iedereen in de samenleving. Niet alleen recreatie op, ook in en langs het water. Er zijn dan fysieke ingrepen gedaan die het aanbod van mogelijkheden hebben vergroot. Het water is in 2028 fysiek en digitaal bereikbaar. De beschikbaarheid van vaarwegnavigatie is vergroot. Informatie over locaties, faciliteiten, ligplaatsen, cultuur- en natuurhistorisch erfgoed en routes is breed beschikbaar. Hierin werken ondernemers en overheden nauw samen om de leefkwaliteit, de economie en klimaatbestendigheid te versterken. Dit past bij de vijf ambities van Hof van Delfland, [verwoord in paragraaf 3.2](#).

3.1. | Afzonderlijke belangen

Naast de hierboven genoemde gemeenschappelijke belangen en ambities binnen Hof van Delfland, hebben de deelnemers aan de Landschapstafel afzonderlijke belangen. Zo zijn er de bewoners en gebruikers van het water (vertegenwoordigd door bestuurders), ondernemers, gemeenten, waterschappen, MRDH, provincie Zuid-Holland en andere participanten. Soms krijgt het ene belang meer aandacht, dan weer het andere. Op termijn komt iedereen aan bod. De belangen van diverse groepen staan hieronder globaal toegelicht.

► Bewoners en gebruikers van het water

krijgen een leefomgeving waarin zij binnen een paar minuten in een aantrekkelijk gebied zitten, zien meer uitnodigende recreatiemogelijkheden nabij en daardoor meer kwaliteit van leven. Eventueel wonen ze in de buurt van water, of is dit via een aantrekkelijke wandelroute makkelijk te bereiken. Ze treffen elkaar op terrasjes en bankjes langs het water en hun kinderen kunnen spelevaren. Joggers, fietsers, boarders en skaters kiezen zo hun route uit om het ritme van hun sport erin te houden. De bewoner als toerist in zijn eigen Hof van Delfland kan zijn of haar vakantie doorbrengen via een aaneengesloten, veilig en schoon netwerk van vaarroutes met zo min mogelijk obstakels en kan met goede faciliteiten en via goede verbindingen ook buiten het gebied varen. Enkelingen hebben het geluk in het vroege voorjaar karekieten en rietzangers waar te nemen.

Water biedt werk en persoonlijke ontwikkeling. Wie een vak leert voor de watergebonden sector of toerisme heeft praktijksituaties om de hoek. Een leergang onderwijs – arbeidsmarkt valt in dit kader te overwegen. Het kan zo een bijdrage leveren aan de human capital agenda van PZH.

► De natuur

heeft belang bij schoon en gezond water. De Kader Richtlijn Water¹⁰ stelt eisen aan waterkwaliteit en ecologie. Hier ligt een belangrijke rol voor het waterschap in samenwerking met andere belanghebbenden, met de ambities en speerpunten van dit document voor ogen. Zeker waar het het aquatisch milieu betreft. Langs de oevers kan gekeken worden naar natuurvriendelijke mogelijkheden, ook om riet- en watervogels kansen te geven.

► Het bedrijfsleven

heeft evenzeer belang bij samenwerking. Korte lijnen vanaf het begin zorgen voor realiteitszin in de plannen en afspraken. En wanneer gemeenten met elkaar afspraken maken over ruimtelijke inrichting en over de consequenties, krijgen ondernemers duidelijkheid. Wanneer gemeenten onderling vanuit een gezamenlijke visie werken aan de recreatief-economische invulling van de ruimte, is er meer eenheid en eensgezindheid en zal de uitvoering sneller van start kunnen gaan. Voor co-financiers geeft dit helderheid. Ondernemers weten dan beter waar zij aan toe zijn. Voor exploitanten en ondernemers is het interessanter in een gebied te ondernemen dat

makkelijk toegankelijk en aantrekkelijk is en waarvan de toekomstvisie helder is. Er ontstaan plekken voor boot-, kano en fietsverhuur, boothellingen, watertaxibedrijven, restaurants, boten op zonne-energie, laadpunten voor fietsen en sloepjes en Toeristische Overstap Punten (TOPs) als verzamelplek voor sportclubs, kanoërs, fietsers en wandelaars. Samenwerking genereert een innovatief en duurzame omgeving met nieuwe ideeën voor nieuwe producten en concepten.

► Gemeenten

hebben belang bij een goed leef- en vestigingsklimaat, primair voor eigen bewoners en ook financieel (bij gronduitgifte en -exploitatie, OZB, minder uitkeringen, minder leegstand, etc.). Gemeenten houden van tevreden inwoners en een gemengde bevolkingsopbouw in een plaats waar het goed wonen, werken en recreëren is. Oevers houden niet op bij gemeentegrenzen. Wanneer gemeenten samenwerken aan een visie op die oevers, zal de snelheid van realiseren toenemen, met een goede verdeling van lusten en lasten. Zij hebben belang bij goed vormgegeven waterfronten, die niet de achterkant, maar de voorkant van het gebied vormen ¹¹, hetgeen bijdraagt aan een positief imago en een extra openbare ruimte voor bewoners en bezoekers. Recreatie kan de ruimtelijke kwaliteit vooruithelpen, evenals de werkgelegenheid op alle niveaus. De gemeentefinanciën hebben hier baat bij.

¹⁰ <https://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/wetgeving-beleid/kaderrichtlijn-water/>

¹¹ In het Westland is dat al zichtbaar; de slootkanten worden steeds beter opgeknapt. De tuinbouwondernemers willen dat ook die gevel er vanaf het water netjes uitziet.

► Het waterschap

is verantwoordelijk voor de waterkwaliteit, de kwantiteit en voor het in stand houden van het waternetwerk. Het heeft er belang bij dat de ingezetenen aan den lijve ervaren wat waterbeheer betekent. Waterschappen en andere overheden hebben gedeelde, soms ogenschijnlijk tegenstrijdige, belangen. Een gezamenlijke visie en uitvoering helpt om gedeelde belangen te versterken en tegenstrijdige op te lossen. Extra ruimte voor water past daarin. Bovendien versterkt watergebonden recreatie het bewustzijn en de kennis van water, een van de doelen van de waterschappen. ¹²

► De MRDH

heeft belang bij een gezamenlijke visie op vaarwegen omdat dit bijdraagt aan het vestigingsklimaat en deel uitmaakt van de totale regionale infrastructuur. Door gebruik van innovatieve op elkaar afgestemde systemen, die de intensiteit van het gebruik van wegen, bruggen en vaarwegen meten, kunnen bruggen op het meest optimale moment open, opdat alle gebruikers zo min mogelijk last van elkaar hebben. Deze kennis wordt samengebracht, vergroot en toegepast binnen en buiten de Landschapstafel.

► Provincie Zuid-Holland

heeft belang bij samenwerkende gemeenten vanuit efficiency- en effectiviteitsoverweging. De provincie stimuleert intergemeentelijke samenwerking o.a. via Landschapstafels. Een gemeenschappelijke strategische visie van gemeenten draagt bij aan de realisering van hun provinciale omgevingsvisie en uitvoering van projecten. De provincie heeft daarnaast het project Erfgoedlijnen,

waar zij aansluit op regionale ambities. Bovendien is een belangrijk deel van Hof van Delfland nu Provinciaal Landschap. Dit kan de betrokkenheid van een provincie als regionale gebiedsautoriteit versterken. En bovenal is de ambitie: een leefbare en gezonde omgeving en een plezierig vestigingsklimaat voor alle inwoners.

► Het Rijk

wil behalve een waterbestendig land zoals in het Deltaprogramma beschreven staat, sterke leefbare regio's. Daarvoor heeft zij de Regiodeals in het leven geroepen. Het kabinet wil samen met partners regionaal een geïntegreerde aanpak van economische, sociale en ecologische opgaven die in het gebied spelen, verwoord in de Nationale Omgevingsvisie. Water is een belangrijke vestigingsfactor van het Rijk; het verbindt het verstedelijkt gebied, voegt belevingswaarde toe, zal in toenemende mate een vervoersmodaliteit van belang en een drager van recreatie worden. Water in de woonomgeving vermindert hittestress.

Het Deltaprogramma maakt Nederland water-robust. Een watterondje/rotonde met verbindingen van en naar de kust en de

dorpen en steden brengt samenhang in deze voor Nederland economisch belangrijke topregio. Het draagt bij aan een klimaatbestendige metropolitane regio en het voegt recreatieruimte toe aan het tekort. En het kan de toerist ook een bezoek laten brengen aan Nederland buiten de hoofdstad, een wens van velen.

► De Europese Unie

wil een continent met duurzame, sociaal en economisch sterke regio's. Een van de programma's hiervoor is INTERREG Europe, dat regionale en lokale overheden in de EU helpt beter en uitvoerbaar beleid te ontwikkelen voor mens en omgeving. VRW en provincie Zuid-Holland voeren het IE project Duurzaam management van cultureel en natuurlijk erfgoed langs waterregio's uit. ¹³ Een van de methoden om burgerparticipatie te versterken, is een nieuw publiek privaat participatienetwerk (PPN) waarmee geëxperimenteerd kan worden.

¹² OECD: Water Governance in the Netherlands. Fit for the future? Maart 2014.

¹³ SWARE: <http://www.interregeurope.eu/sware>.

3.2. | Rijke Groenblauwe Leefomgeving

De provincie Zuid-Holland investeert in een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. De ambitie is om van Zuid-Holland de meest rijke groenblauwe leefomgeving van Europa te maken in het belang van allen. Hiertoe is de Visie en Uitvoeringsagenda Rijke Groenblauwe leefomgeving vastgesteld op 20 februari 2019.

Om de ambitie te halen en met de gezamenlijke uitvoeringsagenda RGBL aan de slag te gaan, is de aanpak gericht op de volgende benadering:

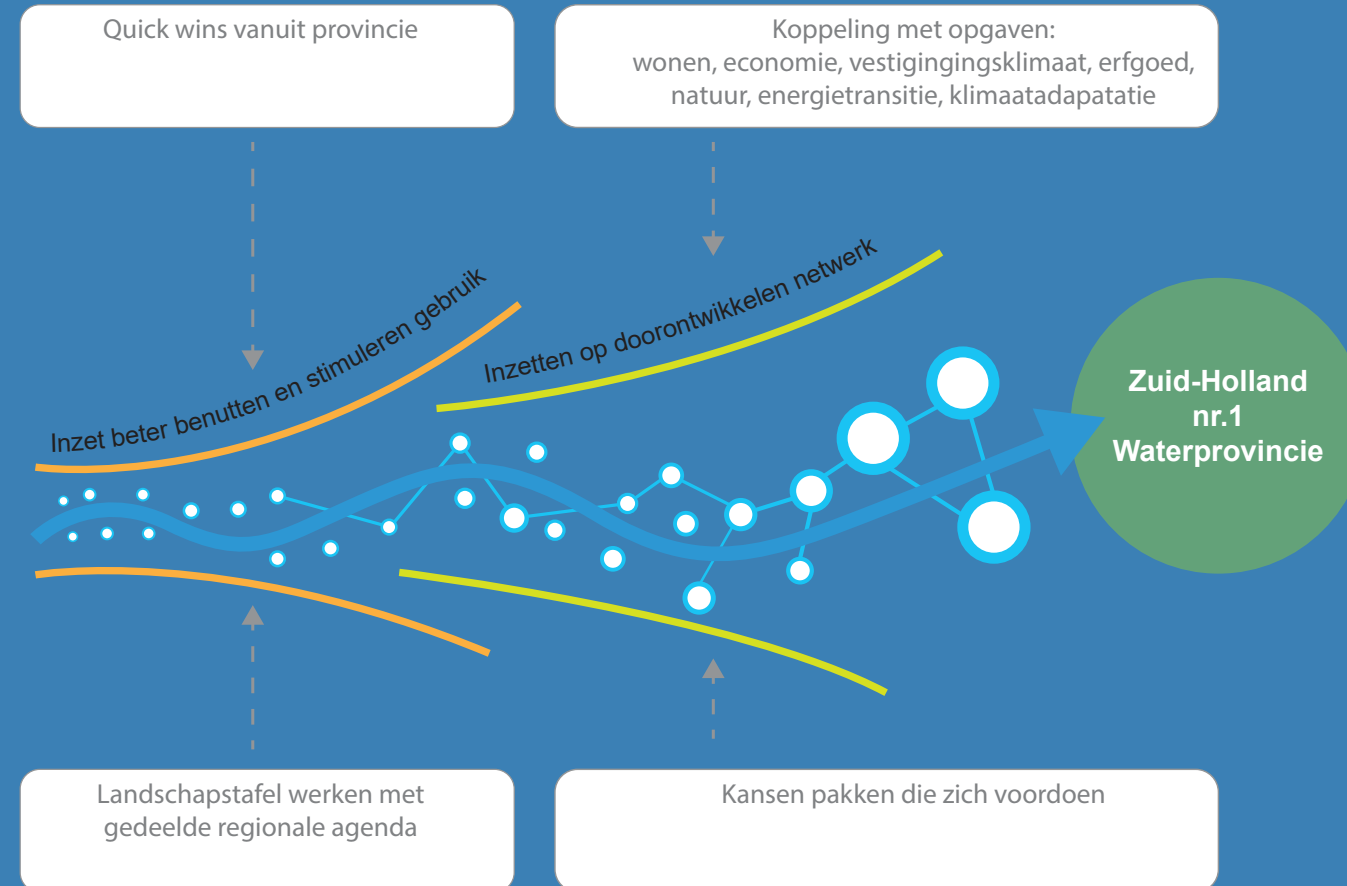
1. Beter benutten van het bestaande netwerk op korte termijn en vervolgens;
2. Werken aan en door ontwikkelen van het waterrecreatieve netwerk op midden-/lange termijn.

Uitgangspunt: Er is op het gebied van waterrecreatie veel moois beschikbaar in Zuid-Holland en veel te beleven. Er is een groot waternetwerk met bijbehorende voorzieningen. De mogelijkheden zijn groot, maar de potentie ervan kan nog beter worden benut. Er liggen veel kansen en uitdagingen.

Samen met de stakeholders wordt gewerkt aan een concrete bijbehorende uitvoeringsagenda Waterrecreatie. Inmiddels zijn twee broedsessies geweest. Gevraagd is wat stakeholders dé belangrijke, gezamenlijke onderwerpen vinden om de gestelde ambities te bereiken. Op basis van de input tot nu toe zijn er drie **speerpunten** benoemd, onderverdeeld in **subthema's**:

1. Gastvrij en beleefbaar water – Meer waterbelevingen voor bewoners en bezoekers, langer verblijf en meer bestedingen op/langs het water. Aanbieden van beleefbare routes, rondjes en vaartochten langs aantrekkelijke bestemmingen.
2. Smart Waternetwerk – Een goed onderhouden, veilig en optimaal bevaarbaar waterrecreatienetwerk van hoge kwaliteit, zowel vaarwegen als waterrecreatielocaties.
3. Groene Waterrecreatie – Netwerk waarbij waterrecreatie onderdeel is van een duurzamere leefomgeving met een goede balans van ecologie, schoner varen en recreatie.

Daarnaast wordt er op dit moment gewerkt aan de nieuwe Omgevingsvisie en nationale Omgevingswet, waarbinnen integraal (samen)werken wordt bevorderd. Vraagstukken en opgaven zijn in de praktijk met elkaar verweven. Alleen door ze in onderlinge samenhang te beschouwen, kun je recht doen aan die verwevenheid en synergie realiseren. Voor onderwerpen als waterrecreatie ligt hier een opgave om de aansluiting op andere onderwerpen te verstevigen.¹⁴

3.3. | Gezamenlijke ambitie waterschappen

De waterschappen besteden ook steeds vaker aandacht aan de recreatieve functies van het watersysteem. Het waterschap betreft andere maatschappelijke functies van watersystemen, zoals varen, zwemmen, schaatsen, maar ook fietsen of wandelen langs het water, zoveel mogelijk in de afweging voor beleid, beheer en vergunningverlening, mede omdat waterschappen meer aan bewustwording van het watersysteem willen doen.¹⁵ Dit wordt nog versterkt door de komst van de nationale Omgevingswet waarin de fysieke leefomgeving integraal centraal staat. Inzetten op recreatie biedt kansen voor waterschappen in andere werkvelden.

Waterschappen kunnen onder andere via waterrecreatie gebruikers meer betrekken bij het waterbeheer en het werk van de waterschappen. De waterschappen hebben daarom vijf gezamenlijke ambities opgesteld op het gebied van waterrecreatie:

1. Betere samenwerking, elkaar vroeg betrekken (waterschappen willen recreatie in een vroeg stadium betrekken bij kansen en ontwikkelingen);
2. (Waterschappen leren van elkaar;
3. Gezamenlijk traject over beheer kleine wateren;
4. Gebruiker centraal stellen en een rol geven;
5. Waterplanten (de ecologische toestand van de wateren verbeteren).¹⁶

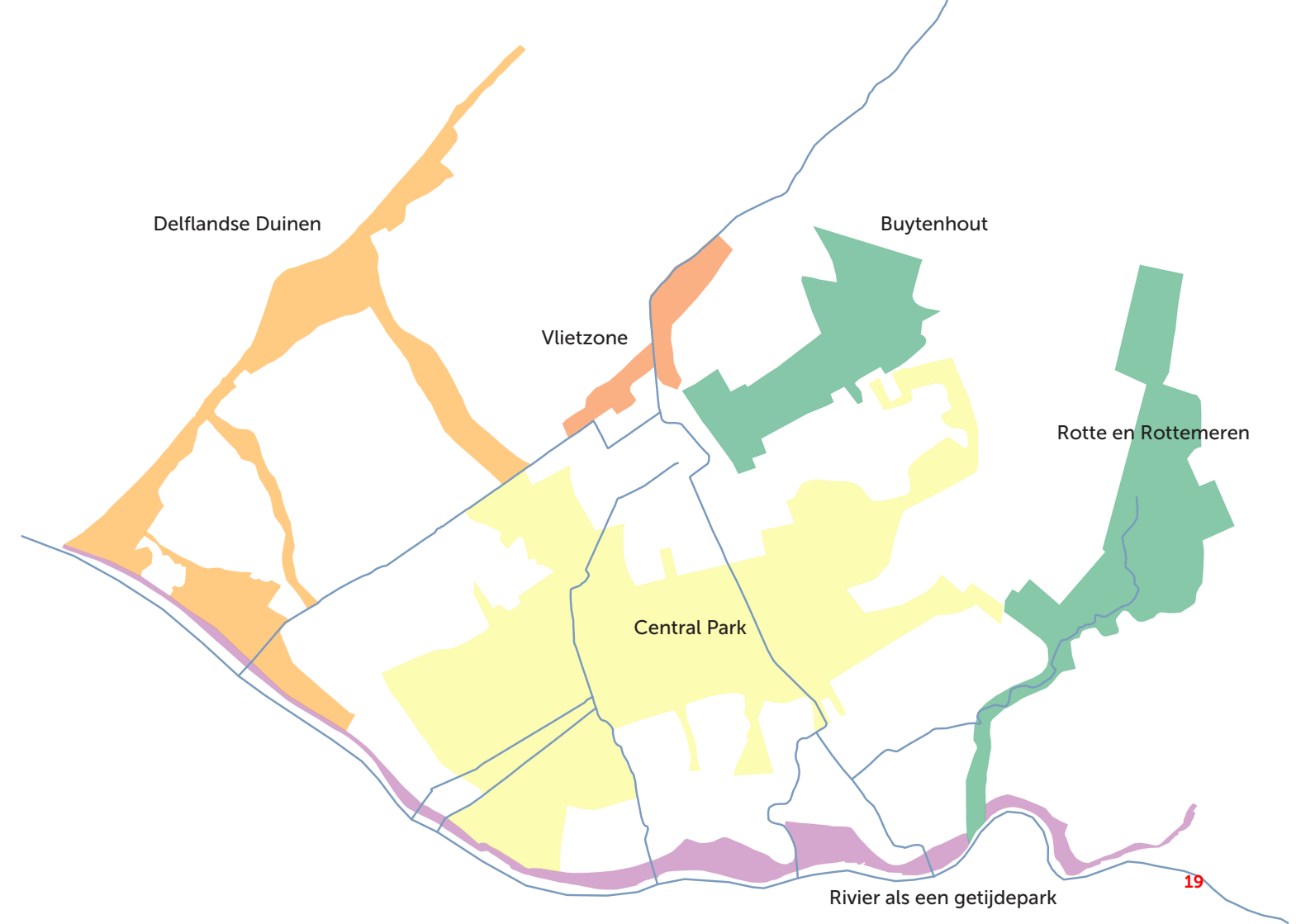
¹⁴ Steen, Marijn van der en Arwin van Buuren, Doe maar gewoon 16.

¹⁵ OECD: Water Governance in the Netherlands. Fit for the future? Maar 2014.

¹⁶ Unie van Waterschappen: Gezamenlijke ambitie waterschappen.

3.4. | Landschapstafel Hof van Delfland

Het gebied Hof van Delfland is een belangrijke groene long voor de 2,2 miljoen inwoners van de metropoolregio Rotterdam – Den Haag (MRDH). Tussen de dichte verstedelijking is een open gebied met grondgebonden landbouw, bijzondere natuurgebieden, recreatiezones en watersport. Met daarnaast een groot areaal glastuinbouw. Voor de versterking van dit gebied wordt samengewerkt in de Landschapstafel Hof van Delfland. Het is de uitwerking van de Reconstructiewet Midden-Delfland uit 1977 die in 2010 ophield te bestaan, waarmee de reconstructie aan de toenmalige visie heeft voldaan. Maar in feite is het gebied nooit af. De gemeente Midden-Delfland heeft de taken voor haar gebied overgenomen en de provincie Zuid-Holland heeft de Landschapstafel Hof van Delfland opgericht. Dit is een samenwerking tussen twaalf gemeenten, vier terreinbeheerders en twee waterschappen die zich met name richt op de ontwikkeling en kwaliteitsborging van het landschappelijk groen. Het beter beleefbaar maken, het leggen van aantrekkelijke verbanden tussen stad en land en het vergroten van de bekendheid zijn de belangrijkste ambities voor de landschapstafel. Er wordt verder gewerkt met een gebiedsindeling van zes deelgebieden¹⁷ en twee overkoepelende thema's, waaronder vaarroutes/waterrecreatie.¹⁸

Voor de periode 2016 – 2020 liggen de ambities van de land-
schapstafel op de volgende aspecten:

1. Stad en land verbinden;
2. Het open houden van het groene middengebied;
3. Beleefbaarheid en bevaarbaarheid van de rivieren en kanalen vergroten;
4. Recreatie en natuur langs de kust versterken;
5. Meer recreatief programma om de stedelingen naar het land-
schap te trekken;
6. Het zorgvuldig inpassen van nieuwe infrastructuur;
7. Doorgaan met het verbeteren van het fijnmazig netwerk van
vaar-, wandel- en fietsroutes;
8. Afspraken (op hoofdlijnen) over kwaliteitsborging voor de
natuur en recreatiegebieden, inclusief vergroting van biodiver-
siteit;
9. Herstel van cultuurhistorische structuren en elementen in het
landschap.

Watergebonden recreatie en vrije tijd past dus in 8 van de 9
ambities zoals geformuleerd door de Landschapstafel. Het is
daarmee een organisatie waarin de partners samenwerken en
elkaar steunen. Het is nadrukkelijk geen geldverdelingsmachine.
Dat uitgangspunt zou de deelnemers alleen maar verdelen; de
inhoud bindt.

3.5. | Selectiemechanismen

Er liggen heel wat lijstjes met ambities. Voor het bepalen van een
locatie voor een investering is Aquapunctuur ¹⁹ een beproefde
methode: een lokale ingreep moet een positieve bijdrage leveren
aan de verbindingskracht van het gehele watersysteem.
Onder de positieve bijdrage verstaan we de versterking van drie
samenhangende waarden ²⁰:

- De belevingswaarde (gastvrij, genoeglijk);
- De gebruikswaarde (gebruiksgemak, veiligheid, fijnmazig);
- De toekomstwaarde (stevigheid, schoon en duurzaam; 'green').

Hierbij wordt rekening gehouden met de volgende directe gebrui-
kersgroepen: de beroepsvaart, toeristen en recreanten, water-
sporters (iedereen die zich CO²-neutraal voortbeweegt in, op of
langs het water), evenementen, waterfrontgebruikers en planten
en dieren. En allemaal moeten ze bij de waterfronten komen via
voor- en natransportmogelijkheden, bij voorkeur duurzaam. Het
Stedenbaanconcept ²¹ is hierin een goed voorbeeld.

Projecten liggen in verschillende gebieden. In de selectie kan
worden gekeken naar wat de waarde is voor de totale omgeving
van de Landschapstafel Hof van Delfland en eventueel andere
aangrenzende 'tafels'. Water en haar gebruikers hebben immers

geen boodschap aan de inrichting van overlegorganen. Voor
bovenregionale plannen is de provincie – al dan niet als partner –
nadrukkelijk aan zet. Sprekende voorbeelden zijn:
de verbinding Rotte-Rijn-Vliet, inclusief boatconveyor bij Zoeter-
meer, de Blauwe Verbinding tussen Rotterdam en Barendrecht, de
Rivier als Getijdenpark tussen Rotterdam en Hoek van Holland, het
Sloepennetwerk en de Erasmusvaart tussen Den Haag, Rijswijk en
Westland.

Er is veel aandacht nodig voor beeldvorming en branding (een
van de SWARE opgaven). Communicatie, marketing en promotie
raken de kern van de operatie: het begint en eindigt bij beeldvor-
ming over het gebied en de betekenis van het water. Het gaat ook
over concrete mogelijkheden om het water te benutten en om te
recreëren: wat is er te doen? Waar vind ik wat? Vrijtijdsbesteding
gedijt bij informatievoorziening. Bewoners en bezoekers willen
weten hoe lang een wandeling duurt voor ze eraan beginnen,
wat er te zien valt en of er koffie te krijgen is langs de route. Voor
kanoërs, sloepers, roeiers en passagiers geldt hetzelfde. Commu-
nicatie en promotie helpt grote steden toeristen te spreiden en
(gebalanceerd) de zuidelijke randstad te laten bezoeken.

Goede marketing en promotie zijn ook een bestuurlijk instrument.
Positieve bekendheid helpt ieder project weer wat verder. Vier
ieder succes met al diegenen die het betreft. Dat moeten we nog

een beetje leren in dit deel van Nederland, want vieren heeft nut:
iedereen ziet wat we doen en het is de eerste levensbehoefte van
mensen. In iedere cultuur.

¹⁷ De zes deelgebieden die in Hof van Delfland onderscheiden zijn: Central Park, Delf-
landse Duinen, Rotte/Rottemeren, Rivier als getijdenpark, Buytenhout en Vlietzone.

¹⁸ Uitvoeringsprogramma Landschapstafel Hof van Delfland, verbinden en versterken
(4 februari 2016).

¹⁹ Zie <http://www.ronaldwaterman.nl/page21/page21.html> (Aquapunctuur).

²⁰ Vitruvius (78 vc- 10 nc): Architectura. Hierin o.a. dat een goed ontwerp drie bijdragen
inhoudt: firmitas, utilitas, venustas; solide, nuttig, mooi.

²¹ Stedenbaan, een hoogwaardig rail en OV programma voor het zuidelijk deel van de
Randstad. Hierin moesten 34 stationslocaties binnen een straal van 1200 meter wor-
den verbeterd. Het plan omvatte de bouw van 40.000 huizen inclusief herstructure-
ring, 1 mio bvo bedrijfsruimte, alles 4 sporig, optimaal voor en natransport, uitsteken-
de informatievoorziening en comfort en veiligheid in en rondom de stations.

WATER IN HOF VAN DELFLAND

4. Water heeft Hof van Delfland gevormd. Watergangen bepalen voor een groot deel de ruimtelijke structuur en bewoners en bedrijven vestigden zich hieromheen omdat dit praktisch was voor de aan- en afvoer van personen en goederen. De zee en de ligging van de kust heeft mede het succes van de glastuinbouw bepaald vanwege weerkaatsing van het licht; 1% meer licht betekende 1% meer opbrengst. De steden en dorpen groeiden en bloeiden langs watergangen, bruggen en sluizen. Rotterdam en Leidschendam zijn daar historische voorbeelden van.

4.1. | Blauwe Cirkels

Blauwe Cirkels is de werktitel van het thema vaarroutes/waterrecreatie binnen de landschapstafel Hof van Delfland en behelst de blauwe dooradering van de groenblauwe en rode leefomgeving; het geeft daarmee samenwerkingsallianties aan. Hiermee zijn de wateren, de oevers en de aangrenzende gebieden gedefinieerd. Niet op elk water kan gevaren worden. Het doorgaande vaarwegennetwerk valt samen met een boezemnetwerk. De toegankelijkheid van het vaarwegennetwerk wordt bepaald door de relatie tussen het type vaartuig, de hoogte van de bruggen, de dimensionering van de sluizen en de breedte en diepte van de vaarwegen.

In knelpuntenanalyses staat waar het vaarwegennetwerk verbeterd kan worden (voor fietsen zijn dit de witte vlekken). De bestuurlijke ambitie is om 1,80 meter als minimale vaarhoogte te hanteren voor alle recreatieve hoofdvaarroutes. Afgelopen jaren is er trendsettend geïnvesteerd in extra hoge bruggen (Oosterleese brug) en het opknappen van sluizen. Ook zijn knooppuntensystemen voor waterrecreatie gerealiseerd in Midden-Delfland en Rottemeren.

De Schie – Vliet is de belangrijkste doorgaande verbinding voor recreatievaart, maar met beperkingen door de functie voor de binnenvaart. Wel is het mogelijk hier op kleine schaal te investeren in steigers voor recreatie. Andere hoofdroutes zijn de Rotte, het Noorderkanaal (verbinding Rotte – Schie), de Vlaardingervaart en de Zweth. Ook de vlieten tussen Maasland en Schipluiden zijn interessante recreatieve vaarwegen. Een deel van deze vaarten functioneerde in het verleden als trekvaart. De provincie heeft ze opgenomen in de Erfgoedlijn Trekvaarten²² en zij werkt aan de versterking van cultuur en natuurhistorisch erfgoed langs vaarweg-regio's. De bochtafsnijding in de Schie biedt weer nieuwe kansen.

De gemeenten Vlaardingen, Maassluis en Midden-Delfland hebben een inventarisatie gemaakt van de mogelijkheden om cultuurhistorische elementen te herstellen en barrières weg te nemen.

Water en recreatie zijn integrale onderwerpen, die als zodanig mee kunnen worden gekoppeld met lopende gebiedsontwikkelingen en uitvoeringsprogramma's. Water sijpelt tevens door in de doelstelling en bijhorende aspecten van de Landschapstafel

Hof van Delfland. Het is medebepalend voor de leefkwaliteit van inwoners. In wezen is het een structurerend element in de ruimtelijke ontwikkeling. Het is een drager van ruimtelijke kwaliteit. Wanneer op korte en langere termijn mensen vanwege de prettige omgeving besluiten hier te wonen en hun kinderen hier op te laten groeien, dan weten we dat we het met elkaar goed hebben gedaan.

4.2. | Vijf ambities

Uit genoemde documenten en uitgangspunten, de ervaringen uit de Institutionele Bestuurlijke Denktank²³, internationale kennisuitwisselingen en gesprekken met bestuurders en belanghebbenden zijn voor dit Ambitiedocument richtingen gedestilleerd en samengevat tot vijf ambities voor de Landschapstafel Hof van Delfland op het gebied van waterrecreatie:

1. Ontwikkelen van doorgaande waterverbindingen water-stad-land; Realiseren van het grootste aaneengesloten sloepennetwerk in Europa, met de daarbij horende technische en innovatieve oplossingen en duurzame faciliteiten;
2. Beter bereikbaar maken van het recreatieve blauw via de zogeheten "slow-lanes";
3. Aanbod aan recreatieve mogelijkheden in, op en langs het water vergroten;
4. Verduurzaming van de groenblauwrode leefomgeving.

²² www.zuid-holland.nl/onderwerpen/landschap/cultuur-erfgoed/artikel/.

²³ De IBD is een denktank van bestuurders en strategische partners die aanbevelingen doet voor een goede samenwerking op het gebied van water en waterrecreatie.

Deze ambities sluiten zoveel mogelijk aan bij de ambities van de provincie Zuid-Holland, haar uitvoeringsagenda en bestaande ideeën vanuit de Landschapstafel. Zij sluiten ook aan bij de ambities van de waterschappen, met name omdat zij de kennis over het watersysteem vergroten door benutting ervan. Bovenstaande ambities betreffen fysieke maatregelen, organisatie, financiering, kennis en promotie. De Landschapstafel zorgt voor strategie en afstemming; op de gebiedstafels vindt de uitwerking van de plannen plaats.

Kennisuitwisseling vindt plaats op bijeenkomsten van de Landschapstafel en onder meer op bijeenkomsten/symposia en workshops georganiseerd door PZH en VRW. De inventarisatie van de GIS-waterkaart van PZH kan hiervan deel uit maken.

4.3. | Aansluiten op de buitenregio's van Hof van Delfland

Gestreefd wordt naar de verbindingen met de waterstructuren van de overige landschapstafels in Zuid-Holland. Hierbij kan het icoonproject vaarverbinding Rotte-Rijn-Vliet een grote rol spelen om verschillende regio's en gemeenten via het blauw te verbinden (aansluiting op Alphen a/d Rijn mogelijk).

Daarnaast moet de Landschapstafel zich inzetten op projecten die in het verlengde van deze verbindingen liggen en deelnemende partijen aangaan die vertegenwoordigd zijn in meerdere gebieden. Als voorbeeld bestaat in het verlengde van de vaarverbinding Rotte-Rijn-Vliet de ambitie om Zoetermeer aan te sluiten op het buitengebied. Om dit te bewerkstelligen zijn diverse ingrepen nodig zoals:

- Plaatsen van een overtoom/boatconveyor Zoetermeerse Plas;
- Plaatsen van een schutsluis Noordhovense Plas;
- Verbinding Zoetermeerse Plas met Leidse Wallenwetering;
- Bevaarbaar maken Leidse Wallenwetering voor intensiever vaarverkeer.

Voor het bewerkstelligen van bovenstaande ambities is samenwerking tussen landschapstafels een vereiste. Ook hier is een belangrijke rol voor de provincie weggelegd.

4.4. | Fondsen

Voor een aantal van de ambities is de financiering geregeld. Voor een aantal loopt een aanvraag en voor een aantal moet de financiering nog worden gezorgd. De meeste gemeenten en organisaties hebben, voordat een financieringsaanvraag de deur uit is, in een verkennende fase al een investering gedaan in de vorm van eigen inzet in tijd en geld. Naast gemeentelijke bijdragen zijn er nog andere middelen denkbaar, allen met eigen voorwaarden:

- Landschapsfonds Hof van Delfland
- Provincie Zuid-Holland (UPG)
- INTERREG Europe
- HORIZON 2020
- LIFE
- POP 3
- Erfgoedlijnen
- MRDH
- Regiodeals
- Project Mainport Rotterdam
- Particulieren
- Nationale en regionale (particuliere) fondsen
- Energie-/klimaatakkoord;
- Overige.

Voor een aantal fondsen gelden lange en ingewikkelde perioden van voorbereiding.

COLOFON

Uitvoering:

Vereniging Regio Water
Koningskade 40
2596AA Den Haag

Drs. M.E.H. Koop
Drs. S.J. van Dijk

In opdracht van:

Landschapstafel Hof van Delfland

Bronnen kaartmateriaal:

Hoogheemraadschap van Delfland
Hoogheemraadschap van Rijnland
Hoogheemraadschap van Schieland en Krimpenerwaard
Provincie Zuid-Holland
Vereniging Regio Water

Design:

Dylan Arts & Nick Iulofs
Nedmerk

